

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Лазарчук Д. С.

*здобувач ступеня «Доктор філософії»
за спеціальністю 035 – Філологія*

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Загітко А. П.

доктор філологічних наук, професор,

член-кореспондент НАН України,

дійсний член Наукового товариства Шевченка,

професор кафедри загального та прикладного мовознавства

і слов'янської філології

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Для будь-якої сфери діяльності розуміння термінології є основою, особливо це стосується безпеки та захисту кордонів. Правильно дібрані, чіткі й уніфіковані терміни сприяють ефективній комунікації та підвищують загальний рівень професіоналізму, а також допомагають уникнути багатьох непорозумінь. Аналіз актуальних питань дослідження термінології ДПСУ дозволить виявити та усунути певні недоліки, які пов'язані з використанням тих чи тих термінів, а також допоможе впровадити нові поняття, які будуть відповідати сучасним викликам та потребам. Саме такий підхід сприятиме підвищенню ефективності й надійності роботи Держприкордонслужби, а, отже, забезпечить захист та безпеку України.

Серед науковців не існує єдиної дефініції терміна, тому визначення цього поняття залежить від підходу: структурно-функційного, структурно-семантичного, функційного, функційно-стилістичного, лінгвокогнітивного тощо. До прикладу, А. Крижанівська, Т. Панько та Л. Симоненко вважають, що термін – це важливий елемент мовної системи, адже він сприяє виконанню її пізнавально-інформативної функції, а також допомагає зафіксувати та зберегти знання, накопичені людством [3, с. 21].

Для сучасної термінології важливою є диференціація терміна та поняття, адже термін точно визначає специфічні концепції у спеціалізованих галузях, а поняття – може бути більш загальним та абстрактним уявленням про предмети чи явища. Цієї думки дотримуються й українські лінгвісти, наприклад, П. Дудик вважає, що поняття – це термін логіки, який втілює в собі узагальнене і водночас конкретне знання істотних

властивостей предмета – індивідуальних і спільних з іншими предметами [1, с. 22]. Розділяє терміни й поняття А. Загнітко, який вважає, що терміни – це «номінативні одиниці – слова або словосполучки, використовувані для точного, максимально однозначного визначення понять, які утворюють специфіку різних галузей науки й техніки» [2, с. 806].

Важливими аспектами дослідження прикордонної термінології є структура, семантика та функції термінів ДПСУ. Так, аналіз структури термінів дозволить вивчити, чи відповідає той чи той термін сучасним викликами та потреба у сфері прикордонної безпеки, що у свою чергу дасть можливість адаптувати терміносистему до нових умов та реалій; функційний аспект термінології допоможе не лише зрозуміти й уніфікувати терміни, а й прив'язати їх до конкретних завдань та функцій Держприкордонслужби; аналіз семантичних особливостей терміна дозволить чітко окреслити його значення, що в подальшому призведе до уникнення непорозумінь.

Залишається відкритим питання про особливе термінотворення, адже, на думку українських науковців, словотвір термінологічної лексики відбувається за такими ж принципами, що й загальноживаних слів. Варто врахувати те, що функції словотворчих морфем у термінології ширші, адже вони виконують класифікаційну функцію. Процес словотворення термінів завжди продуманий та контрольований, тому його смислова сутність повинна відтворити той обсяг знання, який допоможе розкрити зміст поняття [5, с. 85].

Основу термінології складає семантика. Найдієвіший інструмент встановлення семантики терміна – моделювання його лексико-семантичного поля. У сучасній лінгвістиці це поняття є усталеним, але досі думки науковців розходяться. Знаходимо тлумачення лексико-семантичного поля як компонента мовної картини світу, а також бачимо, що лексико-семантичні угруповання структур певної мови відображають культурні й національні особливості цієї мови [4, с. 138].

Термін – функційне поняття, адже він має спеціалізоване призначення у мові або в конкретній галузі. Проблема визначення функційного аспекту прикордонного терміна полягає у його змінності, неоднозначності, контекстуальності, інтердисциплінарності тощо. Неоднозначним залишається питання визначення основних функцій прикордонного терміна. Складною є система функцій термінів, адже денотат термінів має різноманітні аспекти, що формують його загальне поняття. Окрім того, функції терміна тісно пов'язані, до прикладу те, що термін може фіксувати та передавати знання може бути як змістовою, так формальною структурою терміна.

Отже, на сьогодні залишається відкритою низка питань, пов'язаних з вивченням української прикордонної термінології. Не існує однозначності

у визначені самого поняття термін, а також не кожен термінознавець розмежує термін та поняття. Малодослідженими залишаються структурний, семантичний та функційний аспект української прикордонної термінології, тому детальний аналіз усіх цих питань дозволить полегшити комунікацію, сприятиме систематизації та допоможе розуміти доречний контекст для вживання того чи того терміна.

Література:

1. Дудик П. Терміни логіки й терміни синтаксису. Українська термінологія і сучасність : тези доп. Всеукр. наук. конф., НАН України. Київ, 1996. С. 22.
2. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. Х. 920 с.
3. Крижанівська А., Симоненко Л., Панько Т. Склад і структура термінологічної лексики української мови / ред. А. Крижанівська. Київ : Наук. думка, 1984. 196 с.
3. Пономарів О. Д., Різун В. В. Сучасна українська мова. Київ : Либідь, 2005. 488 с.
4. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : [монографія]. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.